

KORELACIJA ŠKOLSKOG VJERONAUKA I DRUGIH PREDMETA

TVRTKO BEUS

Hotelijsko-turistička škola
Frankopanska 8
10000 ZAGREB

Primljeno: 15. 2. 2001.
Pregledni članak
UDK 268:371

Sažetak

Tražeci značenje korelacije školskog vjeronauka i drugih predmeta u perspektivi suvremene i kvalitetne škole, autor podsjeća na neka temeljna načela ostvarivanja korelacije. Po tim načelima vjeroučitelj predstavlja pokretača i promicatelja (uzor) međupredmetne suradnje. Tumačeći tu suradnju, navode se konkretni oblici korelacije između vjeronauka i raznih drugih predmeta u smislu nastavnih i izvannastavnih aktivnosti. Vjeronauk daje i prima bogatstvo i vrijednost vlastitog i drugih predmeta. Vjeroučitelji su pozvani prevladavati zapreke nastavničke suradnje ostvarujući zajedničke kvalitetne rezultate na dobro povjerenih im osoba. Za ilustraciju problematike korelacije navode se rezultati ankete provedene među vjeroučiteljima o njihovim iskustvima suradnje vjeronauka i drugih predmeta.

Gljučne riječi: korelacija školskog vjeronauka i drugih predmeta, načela korelacije, oblici korelacije

UVOD

Radni tekst pod nazivom »Korelacija školskog vjeronauka i drugih predmeta« želi što cjelovitije i osobnije razmotriti bit školskog vjeronauka, odnosno njegovu korelaciju (suodnos) s drugim nastavnim predmetima.¹ Izloženi tekst sastoji se od četiri glavna dijela. Prvi dio donosi opće napomene, drugi temeljne odrednice ili načela korelacije, treći oblike korelacija, a četvrti zahvaća problemska pitanja za daljnji rad. Predložene ideje i misli žele biti putokaz i poticaj što boljem i osmišljenijem povezivanju vjeronauka i drugih predmeta u perspektivi suvremene i kvalitetne zajedničke škole 21. stoljeća.

1. OPĆE NAPOMENE

Na samome početku procesa uvođenja vjeronauka u hrvatski odgojno-obrazovni

sustav te donošenja prvog plana i programa nastave katoličkog vjeronauka u osnovnim i srednjim školama 1991. godine, jasno je i konkretno izloženo više korelacija školskog vjeronauka i drugih područja vjeroučenikova života, među kojima se nalazi i suodnos vjeronauka i srodnih predmeta u smislu povezivanja sadržaja određenih predmeta s vjeronaukom gdje to po naravi stvari pripada.² Prijedlozi za usklađivanje određenih nastavnih sadržaja rimokatoličkog vjeronauka sa sadržajima drugih predmeta nisu se prestali javljati. Sve su glasni-

1 Tekst »Korelacija školskog vjeronauka i drugih predmeta« napisan je za potrebe pedagoške radionice pod istim nazivom unutar XXVIII. katehetske zimske škole, koja je održana od 9. do 11. siječnja 2001. u Zagrebu.

2 Usp. *Plan i program vjerskog odgoja i obrazovanja*, u: »Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske«, Školske novine, Zagreb, 1991, str. 8.

je želje ili zahtjevi za prisutnošću općereligijskih sadržaja vjeronauka u duhu ekumenizma i dijaloga, i to jasno preciziranih u planu i programu. Ekumenski i dijaloški karakter vjeronauka zacrtan je kao bitna sastavnica katoličkog vjeronauka već od samog početka uvođenja vjeronauka u škole.³

Katolički konfesionalni vjeronauk u školama bez sumnje ima pred sobom mnogo zahtjeva, zadaća, ciljeva, značenja. Dok još uvijek postoje stremljenja koja žele umanjiti ili osporiti prisutnost vjeronauka u školi, pitanje korelacije vjeronauka s drugim predmetima dobiva novo svjetlo. Ovdje nije riječ o nekim idejama izvana ili iznutra, već o samoj biti vjeronauka kao takvog. Školski vjeronauk koji je konfesionalan, u određenoj mjeri interkonfesionalan i transkonfesionalan, nužno u sebi nosi poziv na suradnju u raznim nastavnim i izvan-nastavnim aktivnostima u skladu s programom škole.⁴ Problem korelacije vjeronauka i drugih predmeta izmiče verbalizmu i formalizmu pukog teoretiziranja te predstavlja konkretan izazov svakom stručnom i savjesnom vjeroučitelju, na koji treba slobodno i zauzeto, konkretno i primjereno odgovoriti, u suradnji s drugim kolegama učiteljima i nastavnicima, uvažavajući autonomiju pojedinih predmeta kao i zajedničko odgojno-obrazovno poslanje.

2. TEMELJNE ODREDNICE – NAČELA

2.1. Sadržajna komplementarnost

Bitnu značajku korelacije školskog vjeronauka i drugih predmeta čini uzajamna bliskost sadržaja (tematska srodnost). S obzirom na mnoge sličnosti u gradivu, preporučljivo je izraditi pregled srodnih tema odnosno tematskih cjelina po predmetima, godištima (razred, dob), dužini i načinu obrade. Korisno je upoznati glavne

naglaske obrade sadržaja, važne ciljeve, metodičke postupke itd. Tu može lijepo doći do izražaja timski rad nastavnika i profesora, pohvalno i poticajno nadopunjavanje i proširivanje znanja, utvrđivanje naučenoga i produbljivanje usvojenoga.

2.2. Kulturološko-tradicijska povezanost

Kulturološka razina predane duhovne baštine izražene u raznim oblicima umjetnosti označava važan izazov za vjeronauk. Školski vjeronauk prepoznaje kršćansku uljudbu kao dio svog osobnog identiteta, njegujući otvorenost i dijalog s drugim kulturama. Uloga vjeronauka ne iscrpljuje se samo u osvješćivanju i tumačenju stvarnih dodira vjere i života, već i u izgradnji novih kvalitetnih i istinskih oblika suradnje između Evanđelja i kulture, ponude Radosne vijesti i umjetnosti, tehnike, gospodarstva, politike, ekologije, odgoja, znanosti i dr.⁵ Naslijeđena kršćanska (i svaka druga) kultura sa svim potrebama današnjeg čovjeka (djece, mladih, odraslih, osoba s posebnim potrebama, starijih ljudi)

3 U Planu i programu jasno se navodi da se glavna svrha »katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi kratko može naznačiti kao *sustavno* i što *cjelovitije, dijaloški i ekumenski* vrlo otvoreno, *upoznavanje* (ne samo na informativno-spoznajnoj nego i na doživljajnoj i djelatnoj razini) *katoličke vjere* u svim njezinim bitnim dimenzijama: doktrinarnoj, liturgijsko-molitvenoj, moralnoj, dijakonijskoj (karitativnoj, socijalnoj...), komunitarnoj i dr.«, str. 9.

4 Usp. *isto*, str. 9.

5 Usp. Biskupi Jugoslavije, *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i katebeze*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ²1992, str. 71-73. U spomenutom dokumentu (str. 72) jasno se naglašava da kršćanska vjera »mora uspostaviti trajan i plodonosan dijalog sa svim kulturama – pa i onima koje su nedavno nastale. Vjera i kultura treba da se natječu: vjera čisti i obogaćuje kulturu, a kultura čisti i obogaćuje vjeru«.

označava polazište inkulturacijske i interdisciplinarne suradnje vjeroučitelja i drugih djelatnika škole.

2.3. Duhovno-egzistencijalna razina

Duhovno-egzistencijalna razina vjeronauka i vjeroučiteljskog svjedočenja otvara sasvim novo područje rada u školi. U temeljima vjeroučiteljske službe ta komponenta ne bi smjela izostati. Pod tom razinom, u kontekstu korelacije vjeronauka i drugih predmeta, razumijevamo kako poseban pristup vjeroučiteljskom radu (svjedočenje vjeroučitelja koje proizlazi iz njegova duhovnog rasta, njegove molitveno-životne otvorenosti osobi Duha Svetoga) tako i poseban pristup u radu s povjerenim mu osobama (komunikacija, dijalog, iskustvo životne blizine, poštivanje i uvažavanje itd.). Ostvarenje duhovno-egzistencijalne razine omogućuje cjelovit pristup nastavi, poštivanje učenikove osobnosti i potreba, razvijanje humanijih odnosa u grupi, individualiziranje odgoja i izobrazbe, smanjivanje agresivnosti i otuđenja, otvaranje milosti obnove i očovječenja.⁶ Vjeroučitelji bi trebali biti pokretači toga nastojanja kao i dobri suradnici s pedagoškim službama škola, u dijalogu s razrednicima, predmetnim nastavnicima i drugima.

2.4. Promicanje ljudskih prava

Vjeronauku i drugim predmetima na početku novog razdoblja ljudske povijesti (svaki trenutak sadašnjosti) zajedničko treba biti poticanje, razvijanje, osvješćivanje, obrana ljudskih prava.⁷ Upravo suvremeno promišljanje fenomena čovjekova dostojanstva, osobnosti, slobode, prava i dužnosti, rada i pravednosti, solidarnosti i suradnje, zaštita života čovjekova u svim razdobljima bivanja, nude izvrsne moguć-

nosti međupredmetne korelacije. Najvažnije, dakako, ostaje osobno svjedočenje i mudro postupanje vjeroučitelja pred izazovima novoga doba.

2.5. Ekološko-komunikacijska nastojanja

Suvremene školske ustanove mogu u osobi vjeroučitelja dobiti iskrena saveznika na području ekološkog odgoja i kulture komuniciranja.⁸ Ekološki problemi i težnje za obnovom obuhvaćaju i ujedno nadilaze okvire prirode i prerastaju u čovjekove svakodnevne odnose, odnose pojedinca (pojedinaca) i zajednice. Za uspjeh toga načela potrebna je uzajamna (međunastavnička) spremnost za integraciju nastave i etičko-moralnog odgoja i izobrazbe. Vjeroučitelji su pozvani djelovati na dobro istinske komunikacije i humanih odnosa u konkretnim razredima, među grupama učenika, unutar škola.

2.6. Univerzalnost i individualnost

Šesto načelo korelacije vjeronauka i drugih predmeta zahvaća samu prirodu vjero-

6 O važnosti duhovno-egzistencijalne razine na području odgoja održan je nedavno seminar (u Studentskom centru u Zagrebu od 8. do 10. prosinca 2000. u organizaciji Hrvatskog društva katoličkih prosvjetnih djelatnika) pod nazivom »Učitelju, što mi je činiti? Egzistencijalno-duhovni pristup u nastavi i odgoju«. Seminar je vodio prof. dr. Tomislav Ivančić.

7 Fenomen ljudske osobe i ljudskih prava u svjetlu vjere i crkvenog učenja razmatra se na egzemplaran način u tekstu: Lj. ANTIĆ, *Dostojanstvo ljudske osobe i ljudska prava*, u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK: *Crkva, demokracija, opće dobro u Hrvatskoj*, »Studijski dani«, Zagreb, 31. ožujka – 1. travnja 1995, Glas Koncila, Zagreb 1995, str. 99-107.

8 Na području ekološkog odgoja i izobrazbe korisno može poslužiti razrađeno djelo metodičkog pristupa ekološkoj problematiki: B. Vuleta, *Taj divni Božji svijet. Vjernik i ekologija*, Franjevački institut za kulturu mira, Split³1997.

nauka. Konfesionalni katolički vjeronauk omogućuje i treba omogućiti u vjeroučeničku širinu pogleda, dubinu promišljanja, slobodu od predrasuda i ograničenja, zdravo, konkretno i zrelo domoljublje, poštivanje drugih kultura, skupina i svjetonazora ne upadajući u opasnost sinkretizma. Upravo univerzalnost katoliciteta vjeronauka traži i zahtijeva interdisciplinarnu korelaciju vjeronauka i drugih predmeta, zahvaćajući što šira područja svakodnevne zbilje i buduće struke (zvanje, zanimanje). Vjeronauk zajedno s drugim predmetima treba također doprinijeti individualiziranju nastave promičući vrijednost osobe, njezinu jedinstvenost i neponovljivost.

2.7. Preventivni programi škole

Pred narastajućom pogibelji raznih ovisnosti i sudbina bez perspektive, vjeronauk se nalazi u službi prevencije negativnih pojava. Povezanost vjeronauka i drugih predmeta u ovom (možda i nekom drugom) načelu tek će trebati razjasniti i još više – provesti u djelo.

2.8. Paradigma timskog rada i suradnje

Korelacija vjeronauka i ostalih predmeta, suradnja vjeroučitelja i drugih djelatnika škole predstavlja paradigmu timskog rada i suradnje u određenoj školi. Po prirodi svog predmeta i još više po prirodi svog poslanja vjeroučitelj treba biti uzor, pokretač i promicatelj što kvalitetnije međupredmetne suradnje. Treba pritom raditi i na promjeni mentaliteta idući prema zajedničkom što vjerodostojnijem radu (timsko poučavanje u nastavi; podjela uloga u radu s učenicima; višenastavnički posjeti, razgledavanja, izleti; suradnja s raznim školama, ustanovama, osobama; organiziranje parlaonica, tribina, druženja i dr.).

3. OBLICI KORELACIJE

3.1. Nastavne aktivnosti

3.1.1. Hrvatski jezik i vjeronauk

Obilje vrijednog materijala za vjeronauk susrećemo u književnosti, i obrnuto: u književna djela su pretočena duboka iskustva; misli, izjave, ideje traganja za lijepim, istinitim, dobrim; osobni i međuosobni put otkrivanja ljudskoga duha; korelacija s Biblijom kao književnoumjetničkim djelom izuzetne vrijednosti; dijalog vjere i literarnog stvaralaštva. Vjeronauk ulazi u odnos s hrvatskim jezikom i na području komunikacije i na području meta-komunikacije u književnosti. U tome procesu daruje svjetlo Objave, svjetlo vjere, svjetlo duhovnosti omogućujući osobni ljudski i vjernički susret s biblijskim odnosno književno-umjetničkim tekstom. Znalачki treba uvažavati sve važne i potrebne parametre u čitalačkom sustvaranju i učiteljskom vođenju.⁹

3.1.2. Strani jezik i vjeronauk

Nije potrebno davati »recepte« već valja podsjetiti na dodirne točke stranog jezika i vjeronauka koje se ogledaju u obilježavanju određenih blagdana, te upoznavanju običaja, izraza, pjesama, skladbi raznih naroda, kultura i jezika. Svaki narod, svako društvo ili zajednica nosi svoje iskustvo, bogatstvo susreta s novošću Radosne vi-

9 Usp. A. G. ŠABIĆ, *Komunikacija s Biblijom kao književnoumjetničkim tekstom*, u: »Bogoslovska smotra« 61(1991)3-4, 232-242; ISTA, *Književno-komunikacijski pristup u susretu s biblijskim tekstovima u religioznom odgoju i katehezi*, u: »Diacovensia« 2(1994)1, 146-166; J. BARIČEVIĆ, *Katehetsko-komunikacijski pristupi u susretu s biblijskim tekstovima*, u: »Diacovensia« 2(1994)1, 110-145; A. G. ŠABIĆ, *Lirska poezija u razrednoj nastavi*, Školska knjiga, Zagreb 1983.

jesti. Pohvalno je ako suradnja vjeroučitelja i nastavnika stranih jezika, uz ostalo, obuhvati osobne učeničke susrete i dijalog s pripadnicima raznih kultura, naroda, katoličkih misija u iseljeništvu...

3.1.3. *Matematika s tehničkim predmetima i vjeronauk*

Maštovitim, suvremenim, vizualno dojmljivim pristupom može se postići učeničko oslobođenje od numeralizma i nadvladati jaz između duhovnog i materijalnog kao i egzaktnog i metaempirijskog te metodološki nove mogućnosti rada za predmete navedene u naslovu. Npr. divljenje vrijednim arhitektonskim djelima genija ljudskoga duha korespondira s religioznim iskustvom kao i s praktičnom primjenom spoznaja tehničkih i prirodnih predmeta (znanosti). Osim toga, tu su dva jezika: filozofsko-simbolički i matematičko-logički. Oba jezika blisko su međusobno vezana kao što su vezana uz čovjekov život i kulturu.

3.1.4. *Biologija, geografija, fizika, kemija i vjeronauk*

Slično kao u primjeru matematike i tehničkih predmeta, razumsko i intuitivno poniranje u prirodne zakonitosti, u fenomene postojanja (»blisko« artikularane), otvara prostor bliskijem odnosu svijeta formula i mogućnosti ljudske spoznaje. Tu mogu korisno poslužiti filmski (dokumentarni, igrani) ili kakvi drugi audiovizualni zapisi.

3.1.5. *Tjelesna i zdravstvena kultura i vjeronauk*

Promicanje zdrava tijela i zdrava duha ohrabrujući put može pronaći u korelaciji dvaju predmeta: vjeronauka i tjelesne i zdravstvene kulture. Izleti i rekreacija mo-

gu se duhovno osmisлити i obogatiti spoznavanjem ljepota darovanog, upoznavanjem veličine ljudskih odnosa, poistovjećivanjem tjelesnog napora i napora uloženog u ostvarenje zadanog dobra, razvijanjem stava divljenja i otkrivanja, izgrađivanjem zdrava života – u cjelovitom smislu.

3.1.6. *Filozofija i vjeronauk*

Bogat i misaoni svijet filozofije, prirodnih spoznaja, ljudskog traženja i otkrivanja životno korelira s vjerničkim iskustvom Objave kao što se milost oplemenjujući vezuje uz ljudsku narav. Ljubav prema mudrosti ulazi u plodonosan dijalog s pročišćenom i osviještenom vjerom koja se ne prestaje nadahnjivati svjetlom prirodnog uma i svjetlom stvarateljske Mudrosti.

3.1.7. *Etika i vjeronauk*

Visoki stupanj međuupućenosti susrećemo unutar ovih predmeta. Jedno od zaci-jelo najbitnijih mjesta zauzima zajedničko promoviranje humanizma – istinskog čovjekoljublja, pravednosti, kulture dijaloga, razumijevanja, samodiscipline, urednosti, točnosti, nepotkupljivosti, suradnje, suodgovornosti i dr. Razne dobrotvorne akcije u duhu vjere, vjere života i za život ne bi smjele izostati. U korelaciju etike i vjeronauka ulazi i razvijanje ekumenizma i dijaloga poznavanjem i susretanjem raznih vjerničkih skupina i zajednica ne gubeći bogatstvo vlastite posebnosti i traženja istine.

3.1.8. *Povijest, povijest umjetnosti i vjeronauk*

Veliko i dragocjeno nasljeđe četrnaeststoljetnih susreta vjere i kulture, povijesti i preživljavanja, obnove i napretka na hrvatskim prostorima traži dobre poznavatelje spomenika povijesti i umjetnosti kao i dobre graditelje buduće kulture. Vjeronauk

kao predmet povijesti, povijesti umjetnosti i srodnih područja ima svoju nezamjenjivu ulogu i važnost. Povijest umjetnosti može npr. konkretizirati određene vjeronaučne sadržaje dajući plastičnost, određenost, slikovitost vjerskoj praksi, iskustvu ili vjerovanju. Obrnuto, vjeronauk može pružiti duhovnu vertikalnu interpretaciji sakralne umjetnosti naglašavajući ono bitno, prvenstveno čuvajući čistoću evanđeoske vjere kao i bogatstvo simboličkog govora.

3.1.9. *Likovna kultura i vjeronauk*

Duboka općeljudska i vjernička iskustva spontano, osobno i maštovito na likovni način izražavaju osobito djeca i predadolescenti. Suradnja vjeroučitelja s nastavnicima likovne kulture treba doći do izražaja u kvaliteti radova, u oslobađanju učeničke komunikacije, u boljem usvajanju (i provjeri) gradiva, u internalizaciji i aktualizaciji učenoga, u jasnoj (i slobodnoj) identifikaciji s biblijskim i drugim likovima, u stvaralačkom osvješćivanju vjerničkih tema itd.¹⁰

3.1.10. *Glazbena kultura i vjeronauk*

Susretanje glazbe i vjere dolazi do izražaja u samom predmetu vjeronauka. Savjeti i zajednički rad s nastavnikom glazbene kulture može produbiti značenje glazbe u perspektivi vjere i života, i obrnuto. Dobro je da angažman učenika na tome području bude što osobniji, poštujući, dakako, njihove sposobnosti. Susreti s vrijednim glazbenim ostvarenjima kao sredstvo unapređenja nastave (koncerti, priredbe, solonastupi, prezentacije ...) ne bi trebali izostati kao ni primjerena interpretacija slušanoga (kritički osvrt).

3.1.11. *Psihologija i vjeronauk*

Suradnjom sa psihologom škole ili nastavnikom psihologije vjeroučitelj će ići za

ostvarivanjem vrednota zdravog života i ponašanja kao i skrbi za povjerene osobe u školskoj ustanovi. Poseban oblik suradnje može biti primjena dometa humanističke psihologije u smislu samoostvarenja mlade osobe, vođenja pozitivnom mišljenju, radu na svojim kvalitetama, razvijanju iskrenosti i poduzetnosti itd.

3.1.12. *Sociologija i vjeronauk*

Velike promjene u društvu, vrijednosna previranja, porast znanja, znanosti, novih tehnika i dostignuće te multikulturalno i multireligiozno društvo traže od svojih građana konkretne odgovore i ispravne stavove. Vjeronauk bi trebao pokazivati osjetljivost na sve pojave u društvu. Uostalom, sam školski vjeronauk polazi od iskustva, od vidljivoga i pojavnoga, od podataka, od konkretnog učeničkog svijeta i njegovih potreba. Sociologija religije može pružiti i pruža mnoge relevantne podatke i pomoć nastavi vjeronauka i pastoralnom radu.¹¹

3.1.13. *Ekonomska grupa predmeta i vjeronauk*

Složeni svijet gospodarstva i ekonomske politike ne bi smio zanemariti duhovno-religioznu i etičko-moralnu dimenziju svog postojanja. Život u vjeri, moralni nauk, Božje zapovijedi i socijalni nauk Crkve pružaju obilje materijala i mogućnosti za što osmišljenije promicanje vrijednosti istine i rada, pravednosti i solidarnosti u ekonomiji, politici, poduzetništvu, konkurenciji, tržištu, društvu. Trebalo bi voditi računa o usklađenosti važnih tema iz pod-

¹⁰ Usp. N. GRGURIĆ – M. JAKUBIN, *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje. Metodički priručnik*, Zagreb, Educa 1996.

¹¹ Usp. J. LALOUX, *Uvod u sociologiju religije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 21981.

ručja gospodarstva i kršćanske etike. Možemo vjerovati da plodan dijalog neće izostati. Teme trebaju biti bliske životu. Potrebno je, u suradnji s kolegama iz škole, zajedničkim snagama, iz godine u godinu, postupno, uvažavajući mnoge sastavnice, ići duhovnoj i gospodarskoj preobrazbi postojećeg društva u duhu Evandjelja.¹²

3.2. Izvannastavne aktivnosti

Vjeroučitelj će zajedno s drugim djelatnicima škole raspoloženi za suradnju, ovisno o vlastitim mogućnostima i potrebi situacije, raditi na području izvannastavnih aktivnosti: animiranje prigodnog misnog slavlja (npr. sv. misa zahvalnica), vođenje ili pomaganje pjevačkih, glumačko-scenskih i(li) drugih družina (skupina), uređenje prostora škola prigodom blagdana ili određenih događaja, poticanje stvaralačkog uređenja učionica, organiziranje ili pomaganje u organizaciji izleta prema pravilnicima i programu škole, poticanje hodočašća i duhovnih obnova, posjećivanje ustanova humanitarnog karaktera i dr.

4. PROBLEMSKA PITANJA I DALJNJA TRAŽENJA

Netko bi, nakon iznesenoga, mogao zapitati: »Nije li sve navedeno preopsežno da bi se ostvarilo? Koliko su realni dati prijedlozi? Nemaju li vjeroučitelji već dovoljno dužnosti, obveza i odgovornosti?«

Smatramo da bi upravo ostvarivanje korelacije vjeronauka i drugih predmeta odnosno zajednički rad vjeroučitelja i ostalih djelatnika škole mogao odgovoriti na mnoge izazove suvremene škole te ujedno olakšati i poboljšati vjeroučiteljski rad i konkretne rezultate. Zajedničkim suradničkim snagama moglo bi se mnogo postići. Ponekad je najteže početi, krenuti ili

točnije pokrenuti određena zbivanja i potvate. Možda nije moguće zahvatiti sva nastavna područja (više okolnosti), ali je svakako moguće surađivati barem na nekim područjima gdje postoje osobne sklonosti ili mogućnosti te usmjeriti suradnju u smislu istinske kvalitete, u smislu vjeronauka kao stvaralačkog komunikacijskog čina koji mijenja, a ne ostavlja povjerene osobe ravnodušnima ili uspavanima ili istima. Mijenjati mentalitet i pokretati obnovu učiteljskog rada teško je i zamorno, ali je moguće i potrebno. U stavu poniznosti i zahvalnosti, znanja i stručnosti, molitve i životne otvorenosti moguće je nadvladati ograničenosti ljudske prirode i otvarati se budućnosti pravednosti i povezanosti.

Izneseni prijedlozi htjeli bi potaknuti nova pitanja i nove prijedloge zadirući u suodnos školskog vjeronauka i drugih predmeta. Evo nekoliko mogućih poticaja i daljnjih usmjerenja za samostalno traženje i rad i za traženje i rad s drugima:

- a) Koja bitna područja suodnosa vjeronauka i drugih predmeta nisu u predloženom tekstu spomenuta ili nisu dovoljno naglašena?
- b) Kako motivirati druge učitelje i nastavnike za timski rad, za istinsku suradnju, za stvaralačku međupredmetnu korelaciju?
- c) Kako motivirati vjeroučitelje za još angažiraniji zajednički (međunastavnički) rad na dobro povjerenih osoba?

12 Usp. S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1998; ISTI, *Kršćanstvo, Crkva i politika*, Glas Koncila, Zagreb 1999; ISTI, *Izazovi civilnog društva u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000; J. BALOBAN, *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995; *Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

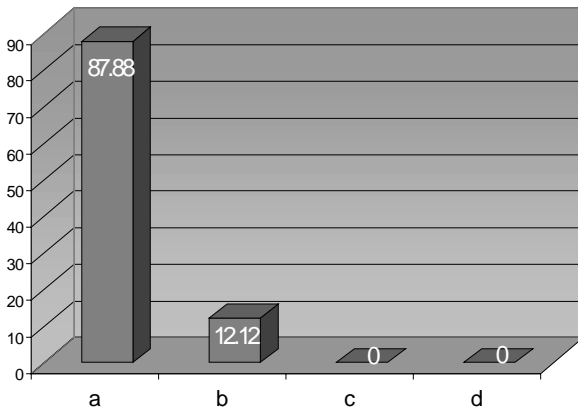
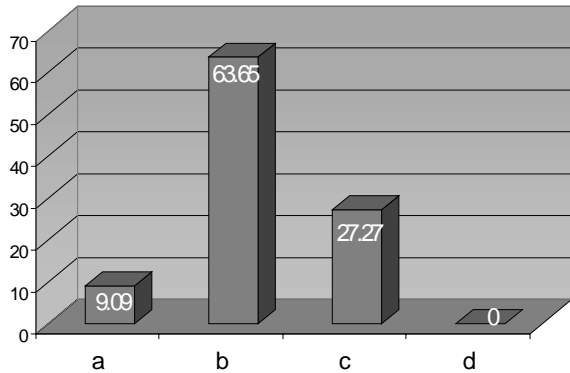
- d) Kako razvijati što bolju učeničku suradnju i pomaganje?
- e) Koji su sve oblici timskog rada učitelja u nastavi?
- f) Koje bi načelo korelacije školskog vjeronauka i drugih predmeta trebalo još istaknuti?
- g) Kako što bolje ostvariti iznesene prijedloge iz radnog teksta?
- i) Kakva iskustva svatko od vjeroučitelja nosi iz svoje škole, iz svoje odgojno-obrazovne ustanove? Kakve želje, problemi, prijedlozi postoje?

5. DODATAK

Anketa: Korelacija školskog vjeronauka i drugih predmeta¹³

1. Koliko ste zadovoljni korelacijom vjeronauka i drugih predmeta u školi u kojoj radite?

- a) veoma zadovoljan
b) zadovoljan
c) nezadovoljan
d) veoma nezadovoljan

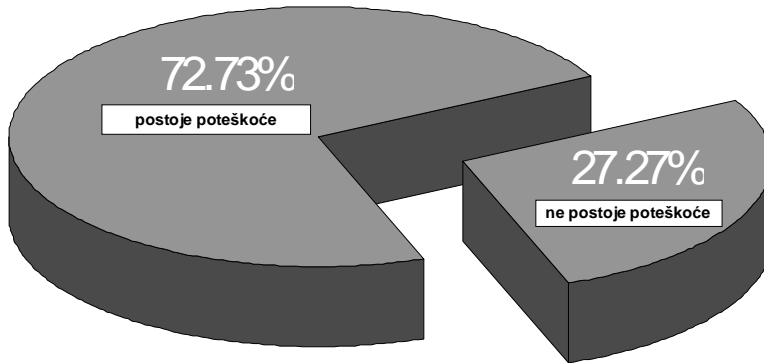

2. Koliko je, prema Vašem osobnom mišljenju, za vjeronauk i druge predmete bitna njihova međusobna korelacija?

- a) od velike je važnosti
b) korelacija je korisna, ne i važna
c) ovisi o odluci vjeroučitelja
d) nije važna

¹³ Anketa *Korelacija školskog vjeronauka i drugih predmeta* provedena je na uzorku od 33 vjeroučitelja na istoimenoj pedagoškoj radionici za vrijeme XXVIII. katehetske zimske škole u siječnju 2001. u Zagrebu. Anketa je više ilustrativne nego paradigmatičke naravi. Rezultate, analizu i moguće prijedloge odnosno zaključke na temelju ankete prepuštamo čitateljima.

3. Postoje li u školi u kojoj radite teškoće u ostvarivanju suradnje između vjeronauka i drugih predmeta?

Tablica 1.

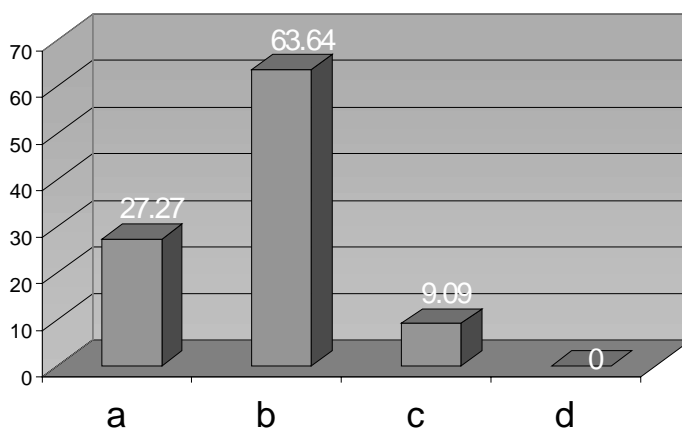
U čemu se sastoje poteškoće u ostvarivanju suradnje između vjeronauka i drugih predmeta?	
1. Nema veće zauzetosti nastavnika.	27,27 %
2. Nerazumijevanje naravi vjeronauka.	18,18 %
3. Premalo se ulazi u planove predmeta.	9,09 %
4. Teškoće su više formalne naravi.	9,09 %
5. Stara tumačenja. Neslaganja u gradivu (primjer evolucije i stvaranja).	9,09 %
6. Ostaci komunističkog mentaliteta.	4,55 %
7. »Teškoće ne postoje. Samo se teško odlučujemo za suradnju.«	4,55 %
8. Svatko radi svoj predmet kao da drugi predmeti ne postoje.	4,55 %
9. Ostali odgovori.	13,63 %

Tablica 2.

U kojoj su mjeri (ne osuđujući bilo koga) sami vjeroučitelji spremni surađivati s kolegama iz drugih predmeta na dobro povjerenih im osoba?	
1. Dobro surađuju ili barem žele surađivati.	34,38 %
2. Ovisi o raznim čimbenicima.	15,63 %
3. »Ja sam spreman (spremna) na suradnju.«	12,54 %
4. Malo su spremni surađivati.	9,38 %
5. Ne znam.	9,38 %
6. Potrebna je veća inicijativa od strane vjeroučitelja.	3,13 %
7. Samo su neki vjeroučitelji spremni surađivati.	3,13 %
8. Suradnja ovisi o stupnju stručne spreme vjeroučitelja.	3,13 %
9. Bez odgovora.	9,30 %

4. Koliko, prema Vašem osobnom sudu, u današnjim školama ima suradničkog duha, primjerice u školi u kojoj radite?

- postojana i raznolika suradnja i povjerenje
- skromna, ali postojeća suradnja
- otežena ili gotovo nepostojeća suradnja
- nešto četvrto: _____

Tablica 3.

Organizirate li kakve izvannastavne aktivnosti učenika u suradnji s kolegama nastavnicima? Kako?	
1. Ne sudjelujem u tome.	28,13 %
2. Radim na pripremi određenih blagdana.	12,50 %
3. Sudjelujem u pripravi mise.	6,25 %
4. Pripremam školske priredbe.	6,25 %
5. Vodim dramske sekcije.	3,12 %
6. Ostale aktivnosti.	31,25 %
7. Bez odgovora.	12,50 %